

Deflatie?

Het kabinet-Lubbers heeft voor het nieuwe jaar goede voornemens. Zo wil het de koopkracht voor bijna de gehele bevolking in 1987 laten toenemen. Deze belofte deed de regering althans enige maanden geleden bij de presentatie van de Miljoenennota. Terwijl de werknemers in de marktsector al langere tijd de vruchten plukken van het economische herstel, streeft de overheid er naar dit jaar ook ambtenaren en uitkeringsgerechtigden weer te laten delen in 's lands economische groei. Volgens de *Macro Economische Verkenning 1987* neemt de koopkracht van de modale werknemer in de bedrijfssector met 2,5% toe en die van de modale ambtenaar en de sociale minima met ongeveer 1,5%.

Aan het voornemen tot een algemene koopkrachtstijging ligt de veronderstelling ten grondslag dat het prijsindexcijfer voor gezinsconsumptie in 1987 met 1,5% zal dalen. Dat zou bijzonder zijn, want het is lang geleden dat zich in ons land een situatie van deflatie voordeed. In 1952 en 1953 daalde het prijsindexcijfer voor het laatst met 0,3 resp. met 0,5%. Een grotere prijsdaling dan de nu voorspelde anderhalf procent heeft zich alleen voorgedaan tijdens de grote depressie in de jaren dertig. Het is de vraag of het realistisch is om voor 1987 van een deflatie van 1,5% uit te gaan. De OESO voorspelt in de zojuist verschenen *Economic outlook* voor ons land slechts een deflatie van een half procent. Van verschillende zijden is reeds gewaarschuwd dat een prijsdaling in het geheel niet zal plaatsvinden. Het Konsumenten Kontakt bij voorbeeld veronderstelt dat de prijzen dit jaar constant blijven, terwijl de ABN een lichte inflatie van 0,5% het meest waarschijnlijk acht. Volgens deze voorspellingen zou er van de koopkrachtbelofte van het kabinet weinig terecht komen.

Het is moeilijk het prijsindexcijfer goed te voorspellen, zelfs voor de periode van één jaar. In de jaren 1962-1982 heeft het CPB het consumptieprijspeil systematisch onderschat 1). Een snelle blik in de recente Macro Economische Verkenningen leert dat er in de jaren daarna eveneens sprake is van een fors verschil tussen ramingen en realisaties. De kwaliteit van voorspellingen hangt af van de gehanteerde veronderstellingen. In het volgende passen de belangrijkste determinanten van de consumptieprijsindex de revue. In de eerste plaats is dat de olieprijs.

Voor 1987 wordt de gemiddelde jaarprijs op \$ 15,50 per vat geraamd. Het CPB zit met deze schatting aan de lage kant. Deskundigen beweren dat \$ 18 dollar de prijs is waartegen de olieproductie in Noord-Amerika en in de Noordzee op lange termijn nog net rendabel is. Op korte termijn kan de prijs lager liggen – zoals vorig jaar het geval was – omdat dan alleen de marginale kosten tellen. Verder is het zo dat de OPEC-lidstaten (uitgezonderd Irak) onlangs een akkoord hebben gesloten om door middel van een vermindering van de produktie dit jaar een vaste olieprijs van \$ 18 per vat af te dwingen. Sceptici kunnen er op wijzen dat pogingen van het oliekartel om een hogere prijs tot stand te brengen tot nu toe vaak mislukten. Het huidige akkoord verschilt echter wezenlijk van voorgaande produktieafspraken. In het verleden besloten de OPEC-landen veelal achteraf tot een produktieverlaging wanneer de gewenste prijs niet werd gerealiseerd. Dit keer heeft het oliekartel evenwel zelf het initiatief genomen en op basis van realistische marktprognoses prijs- en produktieafspraken gemaakt. Het ziet er naar uit dat het recente akkoord het beoogde effect heeft. Bijna onmiddellijk na het besluit tot produktiebeperking is de prijs gestegen tot ongeveer \$ 18. Sommige insiders verwachten een verdere prijsstijging tot \$ 20 per vat.

Een tweede, zo mogelijk nog moeilijker te schatten determinant van de consumptieprijs, is de dollarkoers.

Voor 1987 wordt een gemiddelde koers van f. 2,25 voorspeld. Ook hier kan weer betwijfeld worden of deze schatting niet te laag is. Momenteel schommelt de dollar weliswaar rond de f. 2,15, maar in de eerste plaats rijst de vraag of de dollar niet op politieke gronden ondergewaardeerd wordt. De recente koersval van de dollar is voor een deel te wijten aan de Iran-affaire. Hierdoor zijn beurspeculanten en beleggers zenuwachtig geworden en wordt er gevulcht in goud. Deze vertrouwenscrisis kan evenwel van korte duur zijn. In de tweede plaats kan erop worden gewezen dat volgens het Amerikaanse ministerie van buitenlandse handel de sterke groei van het handelstekort in november jl. te wijten is aan incidentele factoren. Voor 1987 verwacht het ministerie een aanzienlijke verbetering van de handelsbalans met ca. \$ 40 mrd., vooral dank zij de export van high-techprodukten.

Verder is een zwakke dollar niet in het belang van de EG, Japan en andere belangrijke handelspartners van de VS. Hun concurrentiepositie verslechtert daardoor. De betrokken landen is er dus veel aan gelegen om de dollar te steunen. Ten slotte kan in dit verband worden opgemerkt dat er in de VS steeds meer naar protectionistische maatregelen gezocht wordt om het enorme handelstekort te verminderen. De recente sterke tariefsverhogingen op landbouwprodukten uit de EG tot 200%, die op 30 januari hun beslag moeten krijgen – tenzij Europa concessies doet – en het feit dat de VS invoerbelasting gaan heffen op produkten uit Taiwan, Zuid-Korea en zes andere nieuw opkomende industrielanden, zijn hier voorbeelden van. Het saldo op de lopende rekening zou zo zonder een depreciatie van de dollar verbeterd kunnen worden. Als gevolg van de tekortreductie zou dus appreciatie kunnen plaatsvinden.

Een laatste belangrijke factor die genoemd moet worden is het loonindexcijfer. Het Planbureau raamt voor de marktsector een contractloonstijging van 1% en een incidentele loonstijging van 1 à 1,5%. Hierbij is rekening gehouden met een arbeidsduurverkorting van 0,5%. De loonstijging zou echter gemakkelijk hoger kunnen uitkomen. In de eerste plaats eist de vakbeweging een vergroting van de loonruimte om verdergaande arbeidsduurverkorting te kunnen financieren. Wanneer de werkgevers dit blokkeren, zal zij, zo heeft voorzitter Pont herhaaldelijk laten weten, forse looneisen stellen. In de tweede plaats is er op sommige segmenten van de arbeidsmarkt een toemend tekort aan arbeidskrachten. De lonen in de betreffende bedrijfstakken komen daardoor onder druk te staan, en na verloop van tijd zou ook het loonpeil in andere bedrijfstakken beïnvloed kunnen worden.

Zoals uit een recent themanummer van *ESB* is gebleken, heeft het voorspellen van economische grootheden veel weg van koffiedikkijken 2). Zoveel veronderstellingen, zoveel voorspellingen. Met zekerheid is weinig te zeggen. Het is echter niet onwaarschijnlijk dat de olieprijs volgend jaar hoger uitkomt dan het CPB verwacht, dat de dollar maar tijdelijk zo laag is en dat de contractloonstijging boven de 1% uitkomt. In dat geval gaat het kabinetsvoornemen, net als de meeste nieuwjaarsvoornemens, in de loop van het jaar in rook op.

J.H. Hoogteijling

1) J.L. van der Leeuw, De toekomst in retrospectief. Over de voorspelkwaliteit van de Macro Economische Verkenning, *ESB*, 15 februari 1984, blz. 160-163.

2) Voorspellingen. Wat heb je er aan?, *ESB*, 26 november 1986.